

«Η ΠΥΛΗ» ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗ

(Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1987)

Δέσποινα Λάλα-Κριστ

Η δύναμη ενός λογοτεχνικού έργου βρίσκεται όχι τόσο στο θέμα του κειμένου αλλά στη μορφή του. Δεν είναι αυτό που θα πει ο συγγραφέας που θα κάνει το έργο ενδιαφέρον, αλλά ο τρόπος που θα το πει. Όταν τα δυο αυτά κεντρικά στοιχεία –θέμα, μορφή– βρίσκονται στο ίδιο υψηλό επίπεδο ενδιαφέροντος και έντασης, τότε το έργο γίνεται αριστουργηματικό.

Η πύλη του Γιώργου Μιχαηλίδη ενώνει δυναμικά αυτά τα δυο στοιχεία. Για το θέμα λέγεται ότι έχει ήδη ειπωθεί – τουλάχιστον χίλιοι τίτλοι βιβλίων έχουν γραφεί γύρω από την κατοχή και τον εμφύλιο. Η πύλη όμως αποδεικνύει ότι το θέμα ενός έργου δεν εξαντλείται γιατί η μορφή είναι εκείνη που θα του δώσει τη φρεσκάδα του καινούργιου, του αγνώστου, του συγκλονιστικού.

Το θέμα του ανωτέρου έργου είναι η αντάρα του μίσους μετά τον πόλεμο στην ελληνική επαρχία. Η μορφή του είναι αυτή της αρχαίας τραγωδίας. Έτσι ο Γιώργος Μιχαηλίδης δίνει την περιπέτεια της πρόσφατης ελληνικής τραγωδίας με σχήμα αρχαίας τραγωδίας. Η δε χρήση του λόγου και των άλλων λογοτεχνικών στοιχείων δίνει τέτοια διάσταση στο έργο που του επιτρέπει να ξεφύγει από τη συγκεκριμένη εποχή και κατάσταση, να γίνει πανανθρώπινο και πάνχρονο δράμα.

Ο Μύθος, έτσι όπως ορίζεται από τον Αριστοτέλη, αποτελείται από «μια πράξη σοβαρή και ολοκληρωμένη», με ανάλογο μέγεθος εξιστορεί «τα οικτρά και φοβερά» γεγονότα που συνέβησαν στην επαρχία μετά το τέλος του πολέμου. Είναι ο μύθος σφιχτός, φτιαγμένος από μια σειρά άγρια γεγονότα με ενότητα και συνέπεια που παρασύρει τον αναγνώστη σ' εκείνα τα βαθιά συναισθήματα του «φόβου και του οίκτου», που προκαλούν την κάθαρση έτσι όπως ορίζεται από τον Αριστοτέλη.

Μια βαθιά πικρή κατανόηση της ηθικής αλήθειας, όσο σκληρή κι αν είναι. Αυτή η αναγνώριση προκαλεί και την ανακούφιση, χωρίς την ικανοποίηση των κατωτέρων συναισθημάτων εκδίκησης, παρηγοριάς ή οτιδήποτε άλλο.

Η ατμόσφαιρα που δημιουργεί ο συγγραφέας είναι θεαματική. Δημιουργεί περισσότερο σκηνικό θεάτρου παρά λόγω ανάγνωσης. Στη σκηνή επικρατεί ο ήρωας που διαρκώς εμπρός στα μάτια του αναγνώστη/θεατή κινείται, πράττει ξεπερνώντας τ' ανθρώπινα όρια σε σωματική αντοχή και βα-